

Kappen met kappen

Foto's Hans van den Bos

Bomen zijn emotie. Vooral als ze dreigen te worden gekapt. Staatsbosbeheer, de provincie Gelderland en Geldersch Landschap lijken zich niet altijd voldoende bewust te zijn van de gevoelens die ze bij burgers losmaken als ze grote aantallen bomen op veelbezochte plekken willen kappen, en vooral als die burgers het gevoel hebben dat ze erdoor worden overvallen. Het afgelopen jaar werden er zelfs over drie kaplocaties Kamervragen gesteld. Een verhaal over kapvergunningen, kapmeldingen en communicatie, maar vooral over het ontbreken daarvan - in de Bisonbaai in de Ooijpolder bij Nijmegen, langs de Eperweg in Nunspeet en bij kasteel Nederhemert in de gemeente Zaltbommel.

— Marjel Neeffes

In de Bisonbaai in de Ooijpolder (gemeente Ubbergen), een populaire recreatieplek in de uiterwaarden van de Waal vlakbij het bekende café-logement Oortjeshekken, was de situatie nog het minst ingewikkeld. Staatsbosbeheer heeft er afgelopen maanden een groot aantal Canadese populieren gekapt. Volgens Hans van den Bos, senior-communicatieadviseur bij Staatsbosbeheer Regio Oost was dat om verschillende redenen noodzakelijk. “Om te beginnen waren de bomen oud, zodat er op termijn takken of hele bomen naar beneden zouden kunnen komen. En dat is op een plek waar veel gerecreëerd wordt natuurlijk onverantwoord. Ten tweede passen de plantages van uitheemse populieren niet in het Masterplan voor de Gelderse Poort, waarin we naar procesnatuur streven. Nu zou je kunnen zeggen, als ze omvallen is dat leuk voor de natuur, maar - en dat is de derde reden - dat mag dan weer niet van Rijkswaterstaat, omdat liggend hout in geval van hoogwater gaat drijven en een veiligheidsrisico oplevert.”

In de aanloop naar de kap had Staatsbosbeheer zoals gewoonlijk de directe omwonenden geïnformeerd met een brief, via de lokale media en een excursie, en in overleg met de gemeente en de lokale bevolking het plan nog enigszins aangepast. Tot zoverre verliep het proces volgens plan. Totdat de aannemer de motorzaag erin zette en Nijmeegse recreanten, die van niets wisten, zich wezenloos schrokken. In allerijl werd een vereniging ‘de Vrienden van de Bisonbaai’ opgericht en werd SP-lid Krista van Velzen bereid gevonden kamervragen over de zaak te stellen. In het antwoord op die vragen legt de minister uit dat Staatsbosbeheer ontheffing heeft van de kennisgevingsplicht en de herplantplicht uit de Boswet, als vellingen een natuurdoel hebben. Wel moet Staatsbosbeheer aan het eind van het jaar verantwoording afleggen aan de minister van LNV. De Vrienden van de Bisonbaai vinden zo’n vrijbrief niet van deze tijd.

GroenLinks-wethouder in Nijmegen Jan van der Meer kan zich de ophef goed voorstellen. “Staatsbosbeheer had kunnen bedenken dat de meeste recreanten uit Nijmegen komen en die lezen de Ubbergse huis-aan-huisbladen natuurlijk niet. Ook het argument dat uitheemse boomsoorten ongewenst zijn, ‘eigen boom eerst’ zeg maar, stuit veel mensen tegen de borst.” Binnenkort kapt Staatsbosbeheer ook populieren in de Nijmeegse Stadswaard. De procedure is bijna afgerond, en bezwaren zijn ongegrond verklaard. Wel heeft Van der Meer geëist dat bezwaarmakers via een excursie uitleg krijgen van Staatsbosbeheer over nut en noodzaak van de vellingen.

In de Bisonbaai zijn de populieren inmiddels gekapt. Van der Meer: “Ik moet zeggen, het is er niet lelijker op geworden.”

Vallende takken in Nunspeet

In Nunspeet ligt de zaak ingewikkelder. Langs de Eperweg, de provinciale weg die vanuit het zuiden Nunspeet binnentreedt, staan over een halve kilometer lengte aan weerszijden douglassparren, die de weg bijna de uitstraling van een laan in de Ardennen gaven. De ene kant van de weg is in beheer bij de provincie, de andere kant bij Staatsbosbeheer. Als blijkt dat de weg voor groot onderhoud enige weken afgesloten zal worden, vindt de provincie dat een goed moment om de bomen te kappen. Volgens onderzoekers zijn de bomen oud en zouden er takken naar beneden kunnen vallen. Staatsbosbeheer had het nog wel een paar jaar aan willen zien, maar besluit voor het gemak bij de provinciale kap aan te sluiten. De provincie meldt de kap van de ‘eigen’ bomen aan de gemeente, Staatsbosbeheer communiceert er verder zelf niet over. Staatsbosbeheer gaat voortvarend aan de slag, en begint al met kappen voordat de provincie zoals gebruikelijk briefjes bij omwonenden in de bus kan doen om de kap aan te kondigen.

ChristenUnie-wethouder Nico Schipper van de gemeente Nunspeet meldt met enige spijt in zijn stem dat de bomen inmiddels gekapt zijn. Hij heeft zijn best gedaan, maar had geen middelen om het te stoppen. “De gemeente heeft in eerste instantie alleen kennisgenomen van de kap, want formeel hebben we er niets over in te brengen. Toen verontruste burgers ons belden dat de kap begon, hebben we de provincie gevraagd of dat nou wel handig was, zo zonder enige communicatie naar omwonenden. De provincie heeft de kap toen stilgelegd, maar van boze burgers die bij de bomen gingen posten, hoorden we dat Staatsbosbeheer verder wilde gaan. Toen hebben wij de kap stilgelegd.”

In een gesprek met beide partijen op het gemeentehuis blijkt dat Nunspeet zijn verkeerskundigen er ook nog eens naar mag laten kijken. Zij vinden de bomen nog vitaal genoeg, en zijn bovendien bang dat zonder bomen mensen veel harder zullen gaan rijden. Schipper: “Maar provincie en Staatsbosbeheer hadden daar geen boodschap aan. De aansprakelijkheid bij eventuele vallende takken of bomen is voor hen doorslaggevend.”

Enige week later houden provincie en Staatsbosbeheer wel een informatieavond over de kap. “Wat we daarmee bereikten is dat de vertegenwoordigers van de twee clubs beloofden dat er nog een ontmoeting zou komen tussen gedeputeerde en gemeentebestuur, en dat de gedeputeerde dan de knoop door zou hakken over wel of niet kappen”, vertelt Schipper. “Toen de gedeputeerde kwam, bood ze aan dat de bomen wel mochten blijven staan als wij als gemeente de aansprakelijkheid over wilden nemen. Over zo’n raar voorstel wilden wij niet eens praten, het is toch een provinciale weg!”

Gelders gedeputeerde Marijke van Haaren vertelt dat ze dat voorstel als laatste optie aanbood. “Uit onderzoek bleek dat de bomen weliswaar gezond waren, maar dat er vanwege hun leeftijd verhoogde kans op takbreuk was. Mijn wegbeheerders

vonden regelmatig takken op de weg, en adviseerden me ze te kappen. Dat doen ze niet zomaar, zij hebben er verder geen belang bij dat die laan wordt gekapt. Ik wilde het risico niet lopen dat een auto door een tak geraakt zou worden, dus toen de gemeente en ik niet nader tot elkaar kwamen, kon ik alleen nog bedenken dat ik de bomen wel wilde laten staan als de gemeente dan dat risico wilde nemen. Zij vonden het risico immers niet zo groot. Toen ze dat niet wilden, bleef er wat mij betreft maar een optie over: kappen. En ik moet zeggen, tijdens die zware storm laatst heb ik nog verschillende keren gedacht dat ik blij was dat ze gekapt waren!”

In de tussentijd heeft ChristenUnie-collega Slob in de Tweede Kamer aan Veerman kamervragen gesteld over de handelwijze van Staatsbosbeheer. “Uit de antwoorden maak ik op dat de minister toch ook vindt dat Staatsbosbeheer weliswaar geen meldplicht heeft, maar wel verantwoordelijk is voor een goede communicatie”, constateert wethouder Schipper. “En dat Staatsbosbeheer van de problemen heeft geleerd. Dat is winst, want we hebben nog vaker met ze te maken. Over afsluiting van wegen laat de communicatie bijvoorbeeld ook nog al eens te wensen over.”

Hans van den Bos van Staatsbosbeheer: “Achteraf gezien kunnen we zeggen dat we niets gedaan hebben wat niet had gemogen, maar dat we hadden kunnen vermoeden dat het niet lekker zou vallen. Het had dus zeker beter gecommuniceerd kunnen worden.” Van den Bos sluit zich echter ook bij de provincie aan voor wat betreft het inschatten van de risico's. “We hebben wel eens meegemaakt dat een forse beukentak door de voorruit van een auto viel en de bestuurder doodde. Dat wil je ook niet op je geweten hebben, dus het is lastig afwegen wanneer je tot een ingreep besluit.”

Uiteindelijk ligt de Eperweg er nu wat kaaltjes bij. Er zijn jonge beukjes aangeplant.

”Achterstallig onderhoud‘ in Nederhemert

En dan is er nog de zaak Nederhemert-zuid, een eiland met een kleine, hechte dorpsgemeenschap. Er staat een kasteeltje dat door het Geldersch Landschap in de afgelopen jaren is gerestaureerd, nadat het sinds de oorlog een ruïne was. De omgeving van het kasteeltje, dat wil zeggen de tuin, de omringende slotgracht en het parkbos eromheen, is ook vervallen, vinden het Geldersch Landschap, beheerder van tuin en gracht, en Staatsbosbeheer, die over het parkbos gaat. Van den Bos: “In feite was er sprake van groot achterstallig onderhoud. Het parkbos was verwilderd, maar de omwonenden waren dat zo gewend. Dat wij het in oude glorie wilden herstellen, opener wilden maken op een manier die bij het kasteeltje paste, daar zat een deel van die bewoners niet op te wachten. Het was inderdaad handiger geweest meer met de bevolking in samenspraak te doen. De ‘eilanders’ moesten al wennen aan alle mensen die er sinds de restauratie en openstelling van het kasteel op ‘hun’ eiland kwamen, en nu gingen we ook nog eens hun bos weghalen.”

Nadat de boswachter van Staatsbosbeheer een korte informatiebrief verspreid onder omwonenden, maar zonder dat Staatsbosbeheer of het Geldersch Landschap er vergunningen voor hebben aangevraagd, worden vele bomen gekapt. Bij de uitvoering van de kap toonde de lokale gemeenschap zich onaangenaam verrast door de schaal van de ingreep. Wilfried Romp, wethouder voor GroenLinks in de gemeente Zaltbommel, is nog steeds nauw betrokken bij de gang van zaken in Nederhemert-zuid. “Bij Staatsbosbeheer zijn er veel dingen misgegaan, maar we hebben na verschillende keren overleg wel de belofte dat ze beter gaan communiceren. Nu nog hopen dat dat ook tot op lokaal niveau doordringt, want ik merk nog wel eens dat uitvoerders vinden dat ze gewoon moeten kappen als dat nodig is, en dat niemand daar iets mee

Inmiddels zijn de
nieuwe bomen al
weer geplant
langs de weg naar
Nunspeet

De bisonbaai
vanaf de dijk na
de kap

te maken heeft.” Kortom, met Staatsbosbeheer is Romp er inmiddels min of meer uit.

Maar Geldersch Landschap... “Kijk, Geldersch Landschap heeft géén ontheffing van de meldplicht of vergunningplicht. Maar ze doen gewoon waar ze zelf zin in hebben. We hebben dan ook hun werkzaamheden verschillende keren onder bestuursdwang stilgelegd wegens overtreding van de wet op ruimtelijke ordening. De provincie heeft tot twee keer toe een proces verbaal opgemaakt en justitie heeft een boete en herplantplicht opgelegd. De bestemming is bos en niet parkbos, en daarom is er een aanlegvergunning nodig. Maar ze gaan gewoon verder. Hun directeur, mevrouw Pijl, vindt dat ze geen boodschap aan bewoners (en de gemeente) hebben, alleen verantwoording schuldig zijn aan hun begunstigers, en dat zij, als vakbekwame mensen, weten wat het beste is voor het gebied. Dat soort feodaal gedrag is toch al honderd jaar uit de tijd!”, vindt een verontwaardigde Romp.

Janine Pijl, directeur van Geldersch Landschap en Kasteelen, kijkt daar iets anders tegenaan. “Omdat Staatsbosbeheer een groter stuk onder handen moest nemen dan wij, hebben we hen gevraagd ons deel meteen mee te nemen. Zij hoeven geen melding te doen en vergunning aan te vragen, en hebben alleen een briefje bij omwonenden in de bus gedaan dat er beheer gepleegd zou worden en dat daarbij enkele bomen zouden worden gekapt. Als bosbedrijf zijn wij overigens conform de Boswet ook niet verplicht te melden. Gemeenten vinden dat vervelend, vinden dat hun bestemmingsplan boven de Boswet gaat, maar daar zijn de juristen nog niet uit. We

vonden het in dit geval ook niet substantieel genoeg om aan de gemeente te melden, dit was gewoon onderhoud. Maar het heeft een hoop gedoe opgeleverd, met de burgemeester die - overigens zonder eerst met ons te overleggen - belt dat hij het werk stil heeft gelegd onder bestuursdwang. Die burgers die zo tegen waren, waren waarschijnlijk dezelfde die vonden dat we het kasteeltje maar hadden moeten laten vervallen. Maar er zijn ook bewoners die het prachtig vinden. Bij de open monumentendag, na de kap, bleken veel bezoekers enthousiast dat je het kasteeltje nu veel mooier kunt zien.

Dat neemt niet weg dat de communicatie beter had gekund. Wat een vakman onder ‘gewoon beheer’ verstaat, is iets anders dan wat de burger zich daarbij voorstelt. Dus het is niet verstandig om een boswachter zo’n briefje op te laten stellen, dat kun je beter aan je communicatiemensen overlaten. Bij grote ingrepen communiceren wij uitgebreid, via gelamineerde A4-tjes langs paden en artikelen in lokale bladen. Maar in dit geval was het voor ons zo’n kleine ingreep, dat we niet hadden gedacht dat het zo’n ophef zou veroorzaken. Wat me nog het meeste steekt is dat onze integriteit ter discussie wordt gesteld. Alsof wij moedwillig natuur en landschap naar zijn mallemoer zouden helpen. Als mensen mij met zo’n houding benaderen, dan praat ik inderdaad niet met ze. Als organisatie moeten we op de lange termijn denken. We moeten nu misschien iets kappen wat mensen mooi vinden, maar straks staat er dan wel iets wat hun kleinkinderen heel mooi vinden.” ♦